Päähaku, historian kandiohjelma (opetus suomeksi)

Valintakoe 19.5.2017

Kirjoita henkilö- ja yhteystietosi tekstaamalla.
Kirjoita nimesi latinalaisilla kirjaimilla (abcd...), älä esimerkiksi kyrillisillä kirjaimilla (абгд...).
Jos sinulla ei ole suomalaista henkilötunnusta, kirjoita sen asemesta syntymäaikasi.
Älä kirjoita henkilö- tai yhteystietojasi millekään muulle sivulle.

Sukunimi	
Kaikki etunimet	
Henkilötunnus	
Sähköpostiosoite	
Puhelinnumero	

Tarkista sivunumeroiden avulla, että olet saanut kaikki sivut.
Tarkista, että jokaisella sivulla on sama osallistujanumero.
Kirjoita alla olevaan laatikkoon nimikirjoituksesi merkkinä siitä, että olet tarkistanut edellä mainitut asiat.

Nimikirjoitus	

Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamasi vastaukset arvostellaan, jätä alla oleva laatikko tyhjäksi.
Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamiasi vastauksia ei arvostella, kirjoita alla olevaan laatikkoon teksti "*Haluan, että vastauksiani ei arvostella*". Tässä tapauksessa saat vastauksistasi nolla pistettä.

Arvostelusta luopuminen	

Tämä sivu on yliopiston merkintöjä varten. Älä tee tälle sivulle omia merkintöjäsi.

Osaan 1 liittyvät otteet

A. Opettaja Sara Wacklinin kuvaus keisari Aleksanteri I:n matkasta Suomeen vuonna 1819 teoksesta *Satanen muistelmia Pohjanmaalta* (suomentanut K. A. Järvi 1924; alkuteos 1844–45):

Keisarin hyväntahtoisuudesta ja ihmisrakkaudesta jäi kaikkialle, minne hän matkustaessaan joutui, lukemattomia todistuksia, ja hänen kuvansa juurtui lähtemättömästi häneen mieltyneiden alamaisten sydämiin, kun hän tuttavallisesti puhutteli kansaa, hellästi kutsui äitejä luokseen ja otti syliinsä heidän pikku lapsiaan, sydämellisesti otti osaa köyhien ja sairaiden kärsimyksiin ja hankki heille hoitoa omalla kustannuksellaan. Ei kukaan mukana ollut voi unohtaa, miten hän maaseudullakin sekaantui rahvaan joukkoon ja tuttavallisesti ilmoittaen 'minä olen keisari' kehotti kansaa luottavaisesti itseään lähestymään. Kaikkialla oli eloa. Ympäröivän kansanjoukon ihastusta ei voi kertoakaan. kaikkien sydämet paloivat uskollisuudesta jaloa Aleksanteria kohtaan, joka kaikkialla voitti ihmiset puolelleen, mutta Suomessa koko kansan todellisen rakkauden ja ikuisen kiitollisuuden.

B. Ote Zacharias Topeliuksen teoksesta *Maamme kirja* (1985; alkuteos vuodelta 1875):

Entisinä sota-aikoina ei tässä maassa hyvillä mielin katseltu venäläisiä, sillä he tulivat silloin vihollisina; mutta nyt he tulevat ystävinä, naapureina ja liittolaisina. Ja vaikka he monessa suhteessa ovat toisenlaisia kuin tämän maan kansa ja puhuvat keskenään omaa venäläistä kieltään, jota ei ole helppo oppia, tulevat he hyvin toimeen maan asukkaiden kanssa. Sillä venäläiset ovat ahkeria, ilomielisiä, hyväsopuisia ja lapsia rakastavia; heillä on virkeämpi luonne kuin suomalaisilla, he rakastavat soittoa ja laulavat mielellään. Heidän joukossaan on monia, jotka säästäväisyydellään ovat tulleet rikkaiksi, ja monta, jotka ovat tehneet hyvää köyhille. Joskus näet venäläisen sotamiehen jakavan ison leipäkakkunsa köyhille, pitävän talonpojan lapsia polvillaan ja laulavan heille vieraskielisiä laulujaan.

C. Ote Suomen Sosialidemokraattisen puolueen kansanedustaja Yrjö Mäkelinin puheesta eduskunnassa 5.4.1910:

Katkeramielisyys Venäjän hallitusta ja vallanpitäjiä kohtaan, paisukoonpa se miten suureksi tahansa, ei saa meitä koskaan unohtamaan sitä tosiasiaa, että Venäjän kansa, huolimatta hirveän raskaista taakoistaan, on jo antanut ihmiskunnalle sivistysarvoja, niin suuria, että ne tulevat aina mainittaviksi silloin, kun mainitaan inhimillisen kulttuurin suurimmat ennätykset... Tuossa laajassa valtakunnassa asuu vapaudenhaluinen kansa, joka kahleistaan huolimatta on tuon tuostakin kantanut suuria uhreja vapauden jumalattaren alttarille. Me emme tule suinkaan koskaan unohtamaan, että tämä sama kansa on jopa suorastaan verensä hinnalla ostanut meille suomalaisille joitakin levähdyshetkiä ja pakottanut Venäjän hallituksen jolloinkin myöntämään meille joitakin oikeuksia... Me tiedämme ja olemme elävästi vakuutettuja siitä, että tämä sama kansa, jolla ei ole mitään osaa Venäjän hallituksen rosvoussuunnitelmissa, tulee kerran, kunhan se itse vapautuu sortajistaan, antamaan meille takaisin kaiken sen, minkä Venäjän hallitus nyt meiltä mahdollisesti vie.

D. Ote kansanedustaja ja professori Väinö Voionmaan kirjasta *Suomen uusi asema. Maantieteellisiä ja historiallisia peruspiirteitä* (1919):

Suomen ja Venäjän suhde on ensi sijassa ollut epäsuhde, pienen ja suuren, köyhän ja rikkaan, vähäväkisen ja mahtavan epätasainen suhde... Toisena pääpiirteenä Suomen ja Venäjän suhteissa on ollut vihollisuus, maantieteellinen ja historiallinen vastakkaisuus, maitten, rotujen, uskontojen, sivistyksen, tapain, valtiolaitosten - kaiken yleinen ja jyrkkä erilaisuus. Koko Euroopasta, koko maailmasta, tuskin voidaan löytää kahden naapurin välillä syvempään kaivettua juopaa kuin se, joka erottaa Suomen Venäjästä. Jos missään voi puhua periviholliseuudesta, voi siitä puhua täällä.

E. Akateemisen Karjala-Seuran (AKS) perustajiin kuuluva Reino Vähäkallio kokoomateoksessa *Ryssästä saa puhua vain hammasta purren* (1922):

Jo pelkästään Venäjän kansan olemassaolo on sulkuna ihmiskunnan kehitykselle. Suunnattoman lukumääränsä ja sikiäväisyytensä takia on se arvaamattomana uhkana länsimaiselle sivistykselle. Noin 300 vuoden kuluttua se on lukumäärältään suurempi kuin kaikki Euroopan kansat yhteensä. Liejuvirtana se tulvii ympärilleen, uhaten haudata kansan toisensa jälkeen allensa kuten se on historian alusta tehnyt monelle Suomen heimolle ja oli jo vähällä tehdä Suomellekin. Miksi on Venäjän kansa sitten niin ala-arvoista ja vihattavaa? Missä on perussyy kaikkeen tähän? Syy on kansan luonteessa. Venäläisiltä puuttuu sivistyskansan perusominaisuus – edesvastuuntunne. Ilman sitä ihminen ei ole ihminen, vaan eläin. Siksi ei ryssä ole koskaan kyennytkään valtiota rakentamaan eikä inhimillistä kulttuuria eteenpäin viemään.

F. Ote pääministeri Juho Kusti Paasikiven puheesta 15.3.1945:

Tarvitaan suhteidemme parantamista ja koko asenteemme muuttumista Neuvostoliittoon. Olemme saavuttaneet vapauden ja itsenäisyyden suuren naapurimme suostumuksella, ja meidän on niin toimittava, että ystävälliset ja luottamukselliset suhteet vapaan Suomen ja Neuvostoliiton välillä vahvistumistaan vahvistuvat. Meidän ulkopolitiikkamme ei saa koskaan tulevaisuudessa mennä Neuvostoliittoa vastaan, ja tästä lujasta kannastamme meidän täytyy saada itäinen naapurimme vakuutetuksi. Sana "periviholliseen" on kerta kaikkiaan unohdettava. Tästä kaikesta alkaakin Suomen kansa luullakseni nyttemmin olemaan yksimielinen... Meidän täytyykin saada suuri itäinen naapurimme vakuutetuksi koko Suomen kansan vilpittömästä pyrkimyksestä pysyväisiin ystävällisiin suhteisiin sekä luottamukselliseen ja rauhalliseen yhteistyöhön maittemme välillä.

Osa 1

Sivuilla 3 ja 4 on kuusi lainausta (A-F), jotka käsittelevät suomalaisten näkemyksiä venäläisistä ja venäläisyydestä.

Tehtävä 1.1

Vertaile lainausten näkemyksiä venäläisistä ja venäläisyydestä. Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä lainauksissa voidaan havaita? Vastauksellesi on varattu tilaa sivuilta 5 ja 6.

Tehtävä 1.2

Miten lainauksissa kuvataan suomalaisten ja venäläisten suhdetta? Vastauksellesi on varattu tilaa sivuilta 7 ja 8.

Tehtävä 1.3

Pohdi, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet lainausten näkemyksiin. Vastauksellesi on varattu tilaa sivuilta 9 ja 10.

Tehtävä 1.4

Arvioi lainauksia niiden lähdearvon suhteen. Vastauksellesi on varattu tilaa sivuilta 11 ja 12.

Osa 2

Vertaile Ranskan suurta vallankumousta ja Venäjän vallankumousta. Miksi ne syntyivät, miten ne kehittyivät ja mitä seurauksia niillä oli? Vastauksellesi on varattu tilaa sivuilta 13–16.

Osa 3

Tehtävä 3.1

On arvioitu, että vuosina 1866–1868 Suomessa kuoli noin 270 000 ihmistä eli noin kymmenen prosenttia väestöstä. Miksi tämä katastrofi tapahtui ja mitä seurauksia sillä oli suomalaisen yhteiskunnan kehitykselle? Vastauksellesi on varattu tilaa sivuilta 17 ja 18.

Tehtävä 3.2

Suomessa naiset saivat äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden vuonna 1906. Miksi näin tapahtui ja mitä seurauksia sillä oli suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvun alkupuolella? Vastauksellesi on varattu tilaa sivuilta 19 ja 20.

HISTORIAN KOULUTUSOHJELMAN VALINTAKOE 19.05.2017

YLEISTÄ KOKEESTA

Historian valintakokeessa mitataan yksittäisten faktatietojen lisäksi myös kokonaisuuksien hahmottamista sekä historiallisen tulkinnan taitoja. Hakuilmoituksessa tämä on ilmaistu seuraavasti: ”*Koe mittaa paitsi historian perustietojen hallintaa myös kokonaisuuksien hahmottamista. Esseetehtävien pisteytystä ei näin ollen suoraan ratkaise tiedettyjen nimien ja vuosilukujen ynnä muiden sellaisten yksittäisten faktojen määrä vaan myös se, osaako vastaaja hahmottaa tietojensa avulla yleisempiä asiayhteyksiä. Soveltava tehtävä mittaa historian perustietojen hallinnan lisäksi kykyä analysoida historiallisia lähteitä.”*

Historian valintakokeessa yhdistyy siis tiedollinen ja taidollinen elementti. Koska historia ei ole matematiikkaa, ei siinä voida antaa minkään laskun ”oikeaa vastausta” eikä siten myöskään mitään ”mallivastauksia”, jolla tavoin tehtäviin olisi nimenomaan vastattava. Ylioppilaskirjoitusten ainereaalikokeissa on viime vuosina ollut käytössä otsikko ”hyvän vastausten piirteitä”, jossa kerrotaan niistä elementeistä, joita hyvään vastukseen sisältyy. Seuraavassa esitetään vastaavalla tavalla hyvän vastauksen piirteitä koskien historian koulutusohjelman valintakokeen tehtäviä.

OSA I

Tehtävä 1.1.

Tehtävässä pyydettiin vertailemaan annetuissa lainauksissa esiintyneitä näkemyksiä venäläisistä ja venäläisyydestä. Kysymyksenasettelussa olennaista oli siis *vertailun* elementti; pelkästään lainausten siteeraamisesta tai referoinnista ei saa kovin korkeita pisteitä. Myöskään laajempien historiallisten kehityskulkujen esiintuomista ei sinänsä kysytty, vaan tehtävän fokus oli nimenomaan annettujen tekstien kriittisessä lähiluvussa.

Tekstit voidaan jakaa asenteensa puolesta kolmeen osaan. Tekstit A ja B olivat myönteisiä suhteessa venäläisiin, tekstit D ja E kriittisiä ja tekstit C ja F jossain mielessä ambivalentteja. Seuraavassa tekstejä tarkastellaan yksi kerrallaan ja lopuksi niitä vertaillaan.

Teksti A (Sara Wacklin) käsittelee keisari Aleksanteri I:n vierailua Suomeen vuonna 1819. Kirjoittaja esittelee keisarin huomattavan positiivisessa valossa. Kyse on siis nimenomaan keisarista, ei koko Venäjän kansasta.

Teksti B (Zacharias Topelius) kuvaa myös venäläisiä hyvinkin myötämielisesti ja nimenomaan koko kansaa. Topeliuksen kuvaukseen sisältyy myös ajallisen muutoksen elementti: aiemmin venäläisiä kohdeltiin vihollisina, nykyään ystävinä. He ovat iloisia, anteliaita ja ahkeria.

Teksti C (Yrjö Mäkelin) kritisoi Venäjän hallitsijoita, mutta suhtautuu kansaan positiivisesti. Kyseessä on siis kaksijakoinen suhtautuminen venäläisyyteen, jossa kansaa ei syytetä hallitsijoiden tekemistä virheistä.

Teksti D (Väinö Voionmaa) näkee ennen muuta Venäjän ja venäläisyyden suurena ja mahtavana asiana, joka uhkaa pientä naapurimaata. Hän ei juuri luonnehdi venäläisyyden erityispiirteitä paitsi eroavaisuutena suomalaisuudesta.

Teksti E (Reino Vähäkallio) esittää Venäjän kansa ala-arvoisena ja näkee sen suuresti sikiävänä vitsauksena. Hänelle venäläisyys on jotakin eläimellistä, joka ei kykene korkeakulttuurin rakentamiseen.

Teksti F (Juho Kusti Paasikivi) puhuu nimenomaan Neuvostoliitosta, ei niinkään venäläisistä kansana. Hänen puheensa tarkoituksena on muistuttaa ystävällisten suhteiden muodostamisen tärkeydestä Neuvostoliittoon (ja sitä myötä myös venäläisiin).

Kaikki nämä lainaukset perustuvat ajatukselle, että venäläiset ja venäläisyys ovat jotakin erilaista kuin suomalaisuus. Kuitenkin eri teksteissä venäläisyydestä puhuminen kohdistuu eri tahoihin: joissain se on vain keisari (A), toisissa Venäjän kansa (B, E), kolmansissa sekä hallitsija että valtio (C) ja neljänsissä vain oikeastaan valtio (D, F). Suhde venäläisyyteen myös vaihtelee Suomen poliittisen asetelman mukaisesti. Autonomian suvantovaiheissa (A ja B) venäläisyydestä puhutaan positiivisesti, sortokaudella varsinkin hallitusta kritisoidaan, itsenäisyyden alkuaikoina halutaan ottaa pesäeroa venäläisyyteen sitä haukkumalla ja jatkosodan rauhanteon jälkeen etsitään uutta asennetta suhteessa venäläisiin. Lainauksessa C esimerkiksi korostetaan venäläisiä sivistysarvoja kun taas lainauksessa E todetaan, että venäläiset eivät ole kykeneväisiä rakentamaan minkäänlaista inhimillistä korkeampaa kulttuuria.

Tehtävä 1.2.

Tehtävässä pyydettiin erittelemään lainauksissa esiintyviä näkemyksiä suomalaisten ja venäläisten suhteista.

Teksti A kuvaa suomalaisten ja venäläisten suhteen ongelmattomana, missä suomalaiset rakastavat uutta tuttavallista ja lapsirakasta keisariaan.

Teksti B pitää myös suomalaisten ja venäläisten suhdetta nyttemmin harmonisena. Venäläiset kuvataan jopa suomalaisia positiivisempana ja parempana kansana.

Teksti C korostaa suomalaisten pettymystä Venäjän hallintoon venäläistämiskaudella, mutta korostaa toisaalta kansojen välistä ystävyyttä. Venäjän kansa on jopa helpottanut suomalaisten asemaa taistelussaan sortovaltaa vastaan.

Teksti D käsittelee nimenomaan Suomen ja Venäjän erilaisuutta ja pitää suhdetta ”epäsuhteena”. Tekstissä puhutaan myös ”periviholllisuudesta” näiden maiden välillä.

Teksti E on kaikista lainauksista jyrkin kuvatessaan maiden välejä. Se pitää Venäjää nimenomaan uhkana Suomelle ja venäläisyyttä halveksittavana. Se on historian aikana tehnyt tuhoa monelle suomalaisten heimolle.

Teksti F esittää Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden täydellistä uudelleen rakentamista luottamuksen perusteella. Voionmaan (D) ja muiden esittämä periviholllisuuden ajatus on haudattava ja saatava aikaan rauhanomainen yhteistyö sen sijaan.

Suomalaisten ja venäläisten suhteisiin on nimenomaan vaikuttanut maiden poliittinen kehitys, jota kyseiset kannanotot ilmentävät.

Tehtävä 1.3.

Tehtävässä pyydettiin pohtimaan, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet lainausten näkemyksiin. Kysymys on siis kyseisten tekstien *kontekstualisoinnista* eli niiden asettamisesta merkitysyhteyksiinsä. Konteksteja voi tietysti yhdelläkin tekstillä olla useita, seuraavassa esitetään joitain keskeisiä.

Teksti A esittää Venäjän keisarin hyvin positiivisessa valossa, mikä on ymmärrettävää autonomian ajan alun tapahtumahistoriaa vasten. Aleksanteri I oli antanut hallitsijanvakuutuksen, jossa hän muun muassa vakuutti, että Ruotsin vallan aikainen lainsäädäntö jää voimaan ja että suomalaiset saavat jatkossakin harjoitta luterilaista uskontoa eikä heidän tarvitse kääntyä ortodokseiksi. Keisarin vierailun aikaan suomalaiset suhtautuivat vielä autonomiseen asemaansa positiivisesti, ns. valtioyö alkoi vasta myöhemmin. Toisaalta teksti on julkaistu Aleksanterin kuoleman jälkeen, jolloin varhaisempaan kauteen saatetaan suhtautua myös siksi positiivisemmin.

Teksti B on kirjoitettu aikana, jolloin keisari Aleksanteri II:n valtiopäiväuudistus on käynnissä ja valtiopäivät oli kutsuttu jälleen koolle pitkän tauon jälkeen. Kyseessä on muutenkin aika, jolloin suomalainen yhteiskunta aloitti voimakkaan uudistumisen muun muassa elinkeinovapauden myötä. Tänä aikana suhtautuminen venäläisiin oli sävyltään positiivista, koska heidän ajateltiin toimivan myös suomalaisten parhaaksi (toisin kuin aiempina sotaisina aikoina).

Teksti C on kirjoitettu ns. toisen sortokauden aikana, jolloin Venäjän hallinto kohdisti Suomeen yleisvaltakunnallisia venäläistämistoimia. Tekstissä kuitenkin erotetaan korruptoitunut Venäjän hallinto hyvää tahtovasta kansasta, joka on valmis lievittämään myös Suomen kansan ahdinkoa. Tekstistä välittyy sosialidemokraattiselle puolueelle ominainen luokkasolidaarisuuden henki suomalaisen ja venäläisen työväestön välillä.

Teksti D on kirjoitettu suhteellisen pian itsenäistymisen jälkeen ja Suomen uusi asema näkyy kirjan otsikkoa myöten. Lainauksessa korostetaan Suomen ja Venäjän eroa aikana, jolloin Suomen asema oli vielä epäselvä ennen Tarton rauhansopimuksen solmimista. Tekstissä voidaan nähdä viittauksia myös ajalle tyypillisiin rotuoppeihin.

Teksti E on jyrkkä suhteessa venäläisiin. Kyseessä on nimenomaan Akateemisen Karjala-Seuran (AKS) eräänlainen ohjelmajulistus, jossa painotetaan Venäjältä tulevan uhan torjumista. Tekstin kirjoittamisaikana heimosodat oli jo hävitty ja Tarton rauhansopimus allekirjoitettu. Tämä nähtiin lainauksessa uhkana suomalaisten heimojen asemalle venäläisten ikeen alla. Tekstiä voidaan pitää rasistisena ja siinä on myös sosiaalidarvinistisia piirteitä.

Teksti F on malliesimerkki talvi- ja jatkosodan jälkeisestä reaalipolitiikasta, jossa Suomi joutui etsimään uudenlaista ulkopoliittista suhdetta itänaapuriinsa. Lainauksessa painotetaan vanhojen vihollisuuksien kuoppaamista ajankohtana, jolloin Pariisin rauhansopimusta ei vielä ollut kirjoitettu ja jossa venäläinen valvontakomissio oli Helsingissä.

Tehtävä 1.4.

Tehtävässä kysyttiin mainittujen lainausten lähdearvoa. Kiitettävässä vastauksessa ymmärretään, että mikään lainaus ei sellaisenaan ole arvokas tai arvoton, vaan kyse on pikemminkin siitä, minkälaisiin kysymyksiin niiden avulla etsitään vastauksia. Siten keskustelu eri lähteiden ”objektiivisuudesta” tai ”totuudesta” on niiden lähdearvon kannalta toisarvoista. Olennaisempaa on soveltaa lähdekritiikkiä ja pohtia kunkin lainauksen luonnetta ja päämääriä syntyajankohtanaan.

Teksti A:n kohdalla kyse on nimenomaan muistelmista, jossa kirjoittaja kahdenkymmenenviiden vuoden viiveellä pohtii muistikuviaan keisarin vierailusta Suomessa. Kyse on siis viive tapahtuman ajankohdan ja muistelmien kirjoittamisen välillä, joka tulee lähdekriittisesti ottaa huomioon. Teksti on lisäksi luonteeltaan jonkin verran romantisoiva ja kerronnassa on myös raamatullisia piirteitä.

Teksti B on tavallaan välimuoto tietokirjan ja kaunokirjallisen teoksen välissä. *Maamme-kirja* on sinänsä pitkään kouluopetuksessa käytetty tietokirja Suomesta ja suomalaisista sekä heidän vaiheistaan. Se edustaa tyylillisesti kuitenkin kansallisromanttista kirjoitustapaa, jossa voidaan tulkita myös kalevalaisia piirteitä.

Teksti C on kansanedustajan puhe eduskunnassa. Kyseessä on Suomen Sosialidemokraattisen puolueen (SDP) edustaja, joka puhuu omasta poliittisesta katsannostaan käsin. Puheen päämääränä on työväestön yhteistyön kehittäminen yli autonomian rajan hetkellä, jolloin hallinnon tukahduttamistoimet kohdentuivat työväestöön niin Suomessa kuin Venäjälläkin. Lopussa olevaa viittausta vapautumiseen ei kuitenkaan tule tulkita ennakointina Suomen itsenäistymisestä vaan pikemminkin luokkasorron loppumisesta.

Teksti D on luonteeltaan tieteellinen kirjoitus Suomesta tilanteessa, jossa maa on saavuttanut itsenäisyyden, mutta sen tulevaisuus ei ole täysin varjoja vailla. Lainaus on varoitus suomalaisille itsenäisyyden puolustamisesta ja siitä uhasta, minkä erilainen neuvostovaltainen Venäjä voi maallemme tuottaa. Kirjoittaja ei ollut äärioikeistolainen, vaan pikemminkin edusti SDP:n maltillista reformistista linjaa kansalaissodan jälkeen tilanteessa, jossa kansakuntaa edelleen repivät sodan muistot.

Teksti E on osa poliittista pamflettia, jonka tarkoituksena on saada kansanjoukot toimimaan AKS:n riveissä. Se ei sinänsä edusta mitään ajalleen tyypillistä suomalaisten yleisesti jakamaa näkemystä venäläisistä, mutta lainausta voidaan käyttää tutkittaessa suomalaisen äärioikeiston poliittisia näkemyksiä ja heidän tulkintaansa Neuvosto-Venäjästä.

Teksti F on poliittinen puhe ja pääministerin linjanveto tilanteessa, jossa Suomi oli hävinnyt sodan ja oli pakotettu etsimään uusia teitä jälleenrakennukseen. Lainauksessa näkyy kirkkaana Paasikiven linja, jonka mukaan Suomi ei voi maantieteelle mitään, vaan on pakotettu etsimään rauhallista rinnakkaiseloa suuren itänaapurinsa vieressä.

Osa II

Tehtävässä kaksi pyydettiin vertailemaan Ranskan ja Venäjän vallankumouksia sekä vastaamaan erityisesti seuraaviin asioihin: miksi ne syntyivät, miten ne kehittyivät ja mitä seurauksia niillä oli? Tehtävä on aihepiiriltään verrattain laaja eikä maksimipisteisiin pääsemisessä ole niinkään kyse kaikkien faktadetaljien muistamisessa ja esittämisessä, vaan hyvin perustelussa analyyttisessa vastauksessa, jossa vallankumousten vertailulla on nimenomaan keskeinen rooli. Seuraavassa eritellään kysymyksen kolmea eri komponenttia ja lopuksi vertaillaan vallankumouksia keskenään.

Vallankumousten synty ja sen syyt

Hyvä vastaus lähtee liikkeelle vallankumousten synnyn ajoituksesta: Ranskan suuri vallankumous vuonna 1789 ja Venäjän vallankumous vuonna 1917. Vallankumousten synnyssä tulee kiinnittää huomiota niihin väestöryhmiin, jotka olivat niiden pääasiallisina taustavoimina: Ranskassa ns. kolmas sääty ja Venäjällä maatalous- ja teollisuustyöväestö. Vaikka kummatkin ryhmät elivät köyhyydessä ja kokivat sortoa, niin Ranskan vallankumousta voidaan kuitenkin pitää ainakin johtajien osalta porvarillisena vallankumouksena kun taas Venäjän vallankumous oli työläisten aikaansaannosta (varsinkin lokakuun vallankumous).

Ranskan vallankumouksen välittömänä pontimena oli valtion kassakriisi, jota yritettiin paikata veronkorotuksilla, jotka kohdistuivat erityisesti kolmanteen säätyyn. Tämä julistautui yksinään kansalliskokoukseksi ja Ranskassa alkoi vallankumousaika. Vallankumouksen alkupisteenä pidetään usein Bastiljin linnoitusvankilan valtaamista 14.07.1789. Venäjän vallankumous syntyi hieman vastaavasti valtion ollessa vaikeuksissa ensimmäisen maailmansodan varustelumenojen takia. Jo keväällä 1917 tapahtui mensevikkien johdolla helmikuun vallankumous, joka sai sitten syksyllä uuden vaiheen kun sosialistiset bolsevikit nousivat valtaan lokakuun vallankumouksessa.

Vallankumousten kehitys

Vallankumousten kesto oli erilainen. Ranskan vallankumouksessa oli monta eri vaihetta ja sen katsotaan kestäneen 10 vuotta aina Napoleon Bonaparten valtaannousuun asti vuonna 1799. Venäjän vallankumous oli kestoltaan huomattavasti lyhyempi: sen katsotaan rajoittuneen vuoteen 1917. Molempia vallankumouksia kuitenkin seurasi sotien aika: Ranskan vallankumousta seurasi Napoleonin sodat eri puolilla Eurooppaa ja Venäjän vallankumousta seurasi puolestaan sisällissota, joka kesti vuoteen 1921 asti.

Ranskan vallankumouksessa eri ryhmittymät taistelivat alkuvuosina verisesti keskenään. (mm. jakobiinit, sanskulotit ja thermodoriaanit). Vallankumousjohtaja Maximilian Robespierre piti jonkin aikaa valtaa käsissään ja mestautti vastustajiaan. Myös entinen kuningas Ludvig XVI sai puolisonsa Marie Antoinetten kanssa astua giljotiinin alle 1793. Terrori loppui Robespierren itsensä mestaukseen vuonna 1794. Vallankumous tavallaan söi omat lapsensa eli hyvistä aikomuksista huolimatta monet yhteiskunnalliset epäkohdat säilyivät. Venäjällä bolsevikkien johtaja V. I. Lenin nousi valtaan suhteellisen verettömästi ja muodosti hallituksen, jota kutsuttiin kansankomissaarien neuvostoksi. Lenin sosialisoi tsaarin omaisuutta, ja varmisti valtansa eliminoimalla oman puoleensa sisäiset oppositiot. Tsaari Nikolai II perheineen koki saman kohtalon kuin Ranskan kuningas eli heidät mestattiin kesällä 1918. Lenin teki nopeasti aselevon Saksan kanssa ja rauha solmittiin maiden välillä keväällä 1918.

Vallankumousten seuraukset

Kumpikaan vallankumous ei suoraan saavuttanut kaikkia tavoitteitaan. Ranskassa päädyttiin vallankumousajan jälkeen Napoleonin yksinvaltaan ja Wienin kongressissa (1815) palautettiin vanhat valtasuhteet Eurooppaan. Venäjällä sosialistit onnistuivat vaikeiden vaiheiden kautta säilymään vallassa, mutta välillä heidänkin oli palautettava yksityisomistus maanviljelijöille ja tehtävä muitakin opillisia myönnytyksiä.

Vallankumousten pitkäaikaisista vaikutuksista voidaan mainita Ranskan vallankumouksen ihmisoikeuksien julistuksen ihanteiden (”vapaus, veljeys ja tasa-arvo”) vähittäinen juurtuminen eurooppalaiseen poliittiseen elämään. Vaikka vallankumousta välittömästi seurannut kausi ei ollutkaan luonteeltaan demokraattinen, niin 1800-luvun kuluessa vanha säätyvalta sai kuitenkin väistyä eikä paluuta feodaaliajan valtasuhteisiin enää ollut. Eräässä mielessä liberalismin lisäksi myös konservatismi aatesuuntana syntyi Ranskan vallankumouksen seurauksena, sillä konservatiivit joutuivat kehittämään oppejaan vastustaessaan vallankumousta. Venäjän vallankumous vakiinnutti Karl Marxin ja Friedrich Engelsin kehittelemän sosialistisen opin Neuvostoliiton hallintojärjestelmäksi, vaikka Lenin ja erityisesti hänen seuraajansa maan johdossa Josef Stalin turvautuivatkin väkivaltaan ja terroriin sosialismin kehittämistyössään.

Vallankumousten vertailu

Vallankumouksia voi verrata toisiinsa hyvin monin tavoin. Vallankumousten taustassa, kehityksessä ja vaikutuksissa voidaan nähdä sekä yhteneväisiä että eroavia tekijöitä. Edellä jo mainittujen seikkojen lisäksi molemmissa vallankumouksissa pyrittiin uskonnon (erityisesti kristinuskon) roolin vähentämiseen. Hyvässä vastauksessa voidaan myös vertailla esimerkiksi vallankumousten kannattajajoukkoja ja niiden muuttumista kumousten edetessä. Vallankumousten seurausten osalta voidaan yhtä lailla pohtia ihmisoikeuksien näkökulmasta sitä, miten ihanteet ja todellisuus näissä kumouksissa ei aina vastannut toisiaan.

Vastaaja voi myös halutessaan ottaa pidemmän aikavälin tarkastelukulman ja esimerkiksi pohtia Ranskan vallankumouksen ihanteiden merkitystä 1900-luvun internationalistisessa kehityksessä tai Venäjän vallankumouksen merkitystä sosialistisen järjestelmän leviämisen (esim. Kiina) ja kolmannen maailman dekolonialisaatioprosessien kannalta.

Osa III

Tehtävä 3.1.

Tässä tehtävässä hakijaa pyydettiin vuosien 1866−68 katastrofin syitä ja sen merkitystä suomalaiselle yhteiskunnalle. Ensinnäkin vastaajan oletetaan tunnistavan, että kyse on nälkävuosista ja niiden seurauksista. Seuraavassa eritellään aluksi nälkävuosien syitä ja sitten niiden seurauksia.

Suomen nälkävuosille 1866−68 on monia syitä. Välittömästi kyse oli tietysti ruoan puutteesta, jonka aiheuttivat poikkeukselliset ilmasto-olot, jotka johtivat katovuosiin viljan tuotannossa. Useampana perättäisenä vuonna sato oli erittäin heikko tai miltei olematon. Tämä johti kansan nälkiintymiseen ja korvikeaineiden, kuten männystä valmistetun pettuleivän, käyttöön. Ihmisravinnoksi huonosti soveltuvana se aiheutti osin sairauksia ja heikensi ennestäänkin heikkojen ihmisten terveydentilaa. Siten nälän lisäksi myös monet kulkutaudit tappoivat kansaa ihmisten joutuessa lähtemään kerjuulle kotiseudultaan. Eniten kuolemat kohtasivat alimpia väestöryhmiä.

Kyse oli myös suomalaisen maanviljelyn omavaraisuuden asteesta ja osin riippuvuudesta tuontiviljasta. Suomen väkiluku oli kasvanut 1800-luvulla ja silloiset viljelymenetelmät eivät kyenneet täysin takaamaan koko väestön ravinnontarpeen tyydyttämistä. Ajan liikenneyhteydet olivat myös vajavaiset. Tieverkko oli heikko, rautatieverkko toistaiseksi hyvin lyhyt ja talven ankarissa sääoloissa laivat eivät päässeet Suomen satamiin jäänmurtajien puutteessa. Myös viranomaisten panostus oli riittämätöntä. Venäjän ja Suomen hallintoviranomaiset eivät reagoineet riittävän nopeasti nälänhätään eivätkä kyenneet saamaan tuontiviljaa ajoissa Suomeen.

Nälkävuodet johtivat moniin uudistuksiin Suomen taloudessa ja elinkeinoelämässä. Pelkästä viljanviljelystä siirryttiin suuremmassa määrin karjatalouteen, mikä edesauttoi väestön terveydentilan ylläpitämistä ja vähitellen mahdollisti jopa voin viennin Venäjälle ja muihin maihin. Myös tehottomista viljelymenetelmistä, kuten kaskeamisesta, vähitellen luovuttiin. Myös sarkajakolaitos tuli tiensä päähän ja itsenäisen talonpojan asema koheni. Laajemminkin elinkeinovapaus saatettiin vähitellen voimaan, mikä mahdollisti itsenäisen yritystoiminnan kehittymisen. Teollistumisen ja puumyynnin vuoksi myös maaseudulle virtasi pääomia, mikä mahdollisti maatalouden vähittäisen koneellistumisen. Myös muun infrastruktuurin, kuten liikennevälineiden, kehittämiseen kiinnitettiin huomiota. Suomi sai muu muassa ensimmäiset jäänmurtajansa nälkävuosien jälkeen.

Nälkävuodet vaikuttivat myös suomalaisten siirtolaisuuteen, erityisesti Ruotsiin ja Amerikkaan. Näihin maihin lähdettiin, koska odotusarvo leveämmästä leivästä oli suuri ja erityisesti Pohjanmaa ei täysin kyennyt elättämään kasvavaa väestömäärää. Vähitellen suomalaisen yhteiskunnan modernisaation myötä varallisuus kasvoi ja nälkävuodet olivatkin viimeinen Suomen historian rauhanajan väestökatastrofi (ehkä ensimmäistä maailmansotaa seurannutta espanjantautia lukuun ottamatta).

Tehtävä 3.2.

Tässä tehtävässä kysyttiin, miksi Suomessa naiset saivat äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden vuonna 1906 ja mitä seurauksia tällä oli suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvun alkupuoliskolla. Kysymys jakaantuu siis kahteen osaan äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden syistä ja seurauksista. Seuraavassa eritellään kumpaakin kysymyksen osa-aluetta.

Suomalaisten naisten äänioikeus ja vaalikelpoisuus ei aikanaan ollut mikään itsestäänselvyys kansainvälisessä vertailussa. Uudessa Seelannissa ja joissain Yhdysvaltojen osavaltioissa naiset olivat saaneet äänioikeuden, mutta se oli Euroopan mittakaavassa ainutlaatuista. Lisäksi vaalikelpoisuus toi naiset mukaan aktiiviseen päätöksentekoon poliittisina toimijoina aivan uudella tavalla.

Syyt eduskuntauudistuksen ulottamiseen myös naisia koskevaksi ovat moninaisia. Kansainvälisesti Venäjän tilanne toimi välittömänä pontimena, miksi porvaripuolueet suostuivat SDP:n ajamaan uudistukseen myös naisia koskevana. Hävitty Japanin sota ja yleislakko Venäjällä olivat ajaneet Nikolai II:n hallinnon ahtaalle. Siten Venäjän tsaarin oli miltei pakko hellittää venäläistämistoimista ja myöntää Suomelle uudistus, jossa säätyvaltiopäivät korvattiin modernilla parlamentarismilla. Porvaripiireissä nähtiin, että yhtenäisenä kansana suomalaisten oli helpompi ajaa läpi yhteisiä tavoitteitaan. Siksi he suostuivat eduskuntauudistuksen ulottamiseen myös naisia koskevaksi, vaikka epäilyjäkin esitettiin naisten sopivuudesta julkiseen elämään.

Uudistukselle oli myös monia kotimaisia perusteita. Suomessa oli pitkään vaikuttanut naisyhdistyksiä ja muita kansanliikkeitä, jotka olivat ajaneet sukupuolten välisen tasa-arvon kohentamista. Myös aktiiviset feministiset julkiset henkilöt, kuten kirjailija Minna Canth näytelmillään, olivat edesauttaneet naisten asemaa. Lucina Hagman oli puolestaan ajanut naisten kouluttautumisen asiaa. Puoluelaitoksen piirissä erityisesti Suomen sosialidemokraattinen puolue (SDP) oli ottanut naisten asian osaksi Forssan ohjelmaansa (1903). Lisäksi maatalousvaltaisessa suomalaisessa yhteiskunnassa erottelu miesten ja naisten töiden välillä ei ollut ehdoton. Osassa kehittyviä teollisuudenaloja tarvittiin naispuolisia työntekijöitä, kuten puuvillateollisuudessa (esim. Finlaysonin ”pumpuliflikat” Tampereella). Siten naisilla oli jo osin itsenäinen asema työelämässä, mikä osaltaan kiihdytti vaatimusta myös poliittisista oikeuksista.

Naisten äänioikeus ja vaalikelpoisuus toivat naiset kertaheitolla osaksi suomalaista poliittista elämää. Ensimmäiseen eduskuntaan valittiin 19 naiskansanedustajaa, ennen muuta SDP:n riveistä. Monet naispoliitikot tulivat hyvin tunnetuiksi kansan keskuudessa, kuten Tekla Hultin tai myöhempi ensimmäinen naisministeri Miina Sillanpää. Naisten osaksi politiikassa valikoituivat usein sosiaalilainsäädäntöön liittyvät asiat (työlainsäädäntö, raittiusasiat ja kieltolaki, lasten asema). Naisten kouluttautumisella oli myös tärkeä merkitys asenteiden vähittäisessä muutoksessa yhä suopeammaksi sukupuolten tasa-arvoa kohtaan. Sisällissodassa varsinkin punaisella puolella oli myös kohtalaisen paljon naissotilaita ja myöhemmin talvi- ja jatkosodan aikana Lotta Svärd – järjestöllä oli keskeinen rooli Suomen armeijan huoltotöissä.